

SLOVENSKÝ HYDROMETEOROLOGICKÝ ÚSTAV

Aktuálny stav manažmentu sucha, vln horúčav a požiarneho nebezpečenstva na Slovensku

Lívia Labudová¹, Katarína Mikulová¹, Gabriela Ivaňáková¹, Ivana Krčová¹

¹Slovenský hydrometeorologický ústav, Jeséniova 17, 833 15 Bratislava, livia.labudova@shmu.sk

K včasnej pripravenosti na extrémne javy, akými sú sucha, vlny horúčav a požiare v prírodnom prostredí sa snaží prispieť aj Slovenský hydrometeorologický ústav, ktorý sa zapojil do medzinárodného projektu Clim4Cast (Interreg CE), v rámci ktorého sa rieši aj zlepšenie manažmentu sucha, vln horúčav a požiarneho nebezpečenstva na Slovensku. Jedným z výstupov projektu bude aj dokument, ktorý bude zameraný na národnej úrovni na proaktívny prístup k riešeniu sucha, vln horúčav a požiarneho nebezpečenstva. Za týmto účelom boli zorganizované tri odborné konzultácie zamerané na aktuálne zhodnotenie stavu manažmentu jednotlivých nebezpečných javov. Konzultácií sa zúčastnili zástupcovia dotknutých ministerstiev a inštitúcií verejnej správy, sektorových organizácií, výskumných ústavov a univerzít. Výsledky diskusií ukázali, že Slovensko má rozpracovaný manažment uvedených nebezpečných javov v rôznej miere.

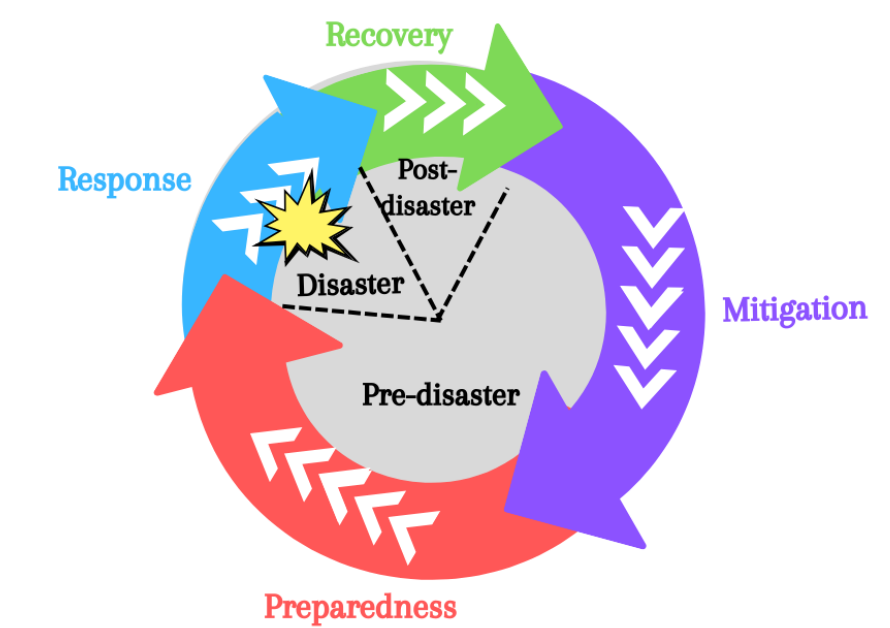

Schéma konceptu proaktívneho manažmentu

SUCHO

Manažment sucha je na Slovensku riešený len čiastočne a najmä nesystematicky.

Silné stránky:

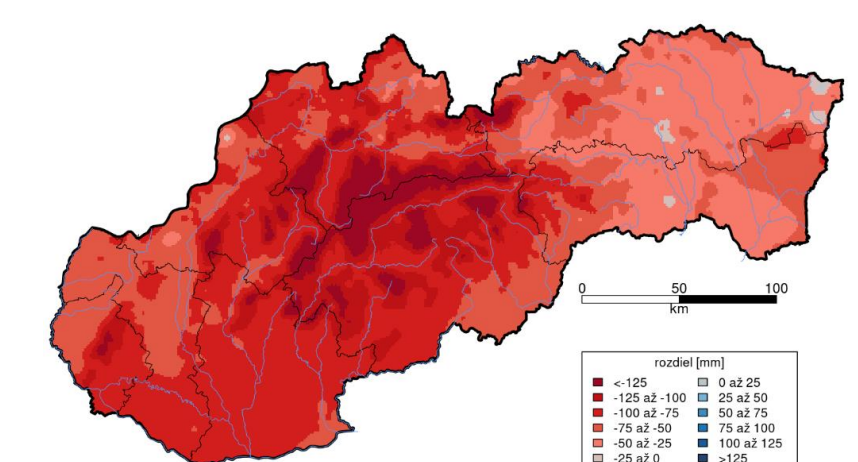
- monitoring meteorologického, pôdneho a hydrologického sucha prevádzkovaný na SHMÚ
- monitoring dopadov sucha na strane Slovenskej poľnohospodárskej a potravinárskej komory, aj SHMÚ
- dobrá komunikácia ovocinárov s klimatológmi

Slabé stránky:

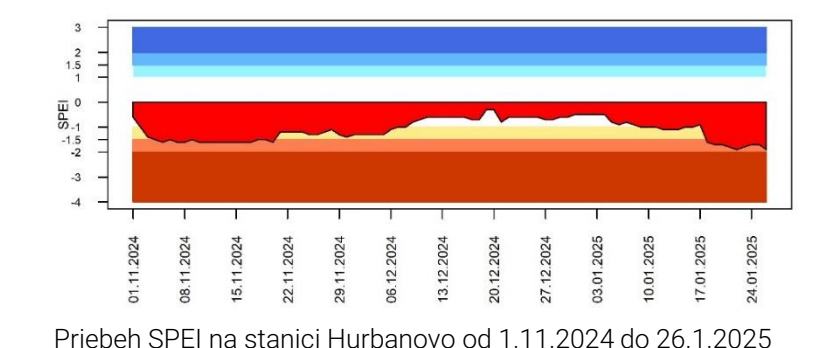
- výstupy monitoringu sucha nie sú legislatívne záväzné a nenadväzujú na žiadne konkrétne kroky/povinnosti
- ad-hoc kompenzácie finančných strát namiesto proaktívneho zmiernenia dopadov
- zdevastovaný zavlažovací systém vo vlastníctve štátu
- komplikovaná legislatíva a prísnejšie pravidlá ako na úrovni EÚ tvoria bariéru proaktívnemu prístupu

Navrhované opatrenia:

- zmena legislatívy pri povoľovaní odberu podzemnej vody na zavlažovanie a pri vodoprávnom konaní
- intenzívnejšia spolupráca medzi Ministerstvom životného prostredia SR a Ministerstvom pôdohospodárstva a rozvoja vidieka SR
- rekonštrukcia a dobudovanie zavlažovacieho systému
- vyčistenie malých vodných nádrží, ktoré by slúžili na zachytávanie vody a voda z nich by bola využívaná na závlahy
- šľachtenie odolnejších rastlín voči suchu (napr. so silnejším koreňovým systémom)
- presnejšie zadenovanie odškodňovacej schémy – dáta, na základe ktorých sa bude odškodňovať, aj garancia finančného krytia
- prioritizácia využívania vody v súlade s dostupnosťou vody a jej využitím pre obyvateľstvo
- prehodnotenie konzervatívneho prístupu pri semenárskych oblastiach v lesnom hospodárstve

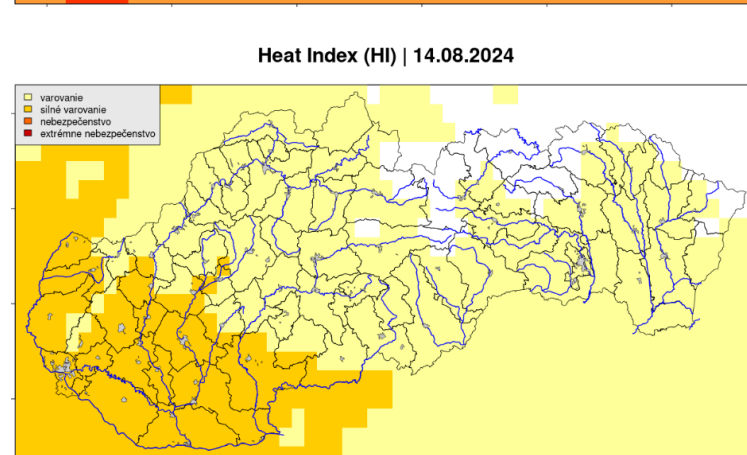
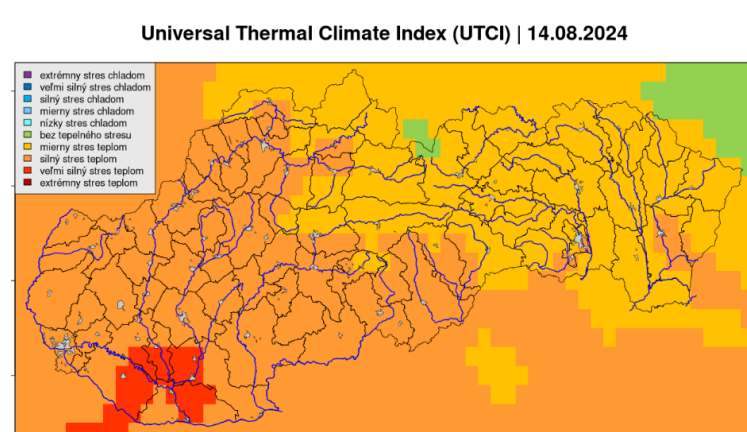

Mapa 90-dňového deficitu zrážok k 26.1.2025

Pribeh SPEI na stanici Hurbanovo od 1.11.2024 do 26.1.2025

VLNY HORÚČAV

Problematika manažmentu vln horúčav nie je komplexne riešená, preto bolo navrhnutých viacero krokov, ktoré by ich implementáciou zvýšili pripravenosť a včasnú informovanosť obyvateľstva.

Silné stránky:

- povinnosť zamestnávateľa zabezpečovať pitný režim na pracovisku
- dobrý prenos poznatkov zo zahraničia až na úroveň chovateľov v oblasti živočíšnej výroby

Slabé stránky:

- slabý mandát opatrení, ktoré môže zamestnávateľ uplatniť na pracovisku počas mimoriadne teplých dní ($T_{max} \geq 30 \text{ } ^\circ\text{C}$)
- slabá medzirezortná spolupráca a duplicita pri strategických dokumentoch
- slabý prenos poznatkov a informácií z európskej na národnú úroveň až k tvorcom politik
- slabá podpora chovateľov zvierat na prijímanie technických opatrení

Navrhované opatrenia:

- preformulovanie opatrení obsiahnutých vo Vyhláske č. 99/2016 Ministerstva zdravotníctva SR na nariadenia so zohľadnením špecifik jednotlivých pracovísk a na základe objektívnych štúdií
- zvýraznenie mandátu hlavného hygienika, ktorý môže vydávať momentálne len odporúčania, ktoré by mohli byť zmenené na nariadenia. Zmene však musí predchádzať špecifikácia prác, pre ktoré budú nariadenia záväzné a pre ktoré budú mať aj naďalej odporúčací charakter.
- príprava tzv. policy brief, ktoré by transformovali informácie do zrozumiteľnej podoby
- vyšší dôraz na prevenciu a budovanie povedomia u širokej verejnosti
- distribúcia výstrahy obyvateľom o vysokom a veľmi vysokom strese teplom prostredníctvom Centrálného monitorovacieho a riadiaceho strediska vo forme SMS

POŽIARE V PRÍRODNOM PROSTREDÍ

Slovensko má najviac rozpracovaný manažment požiarov v prírodnom prostredí.

Silné stránky:

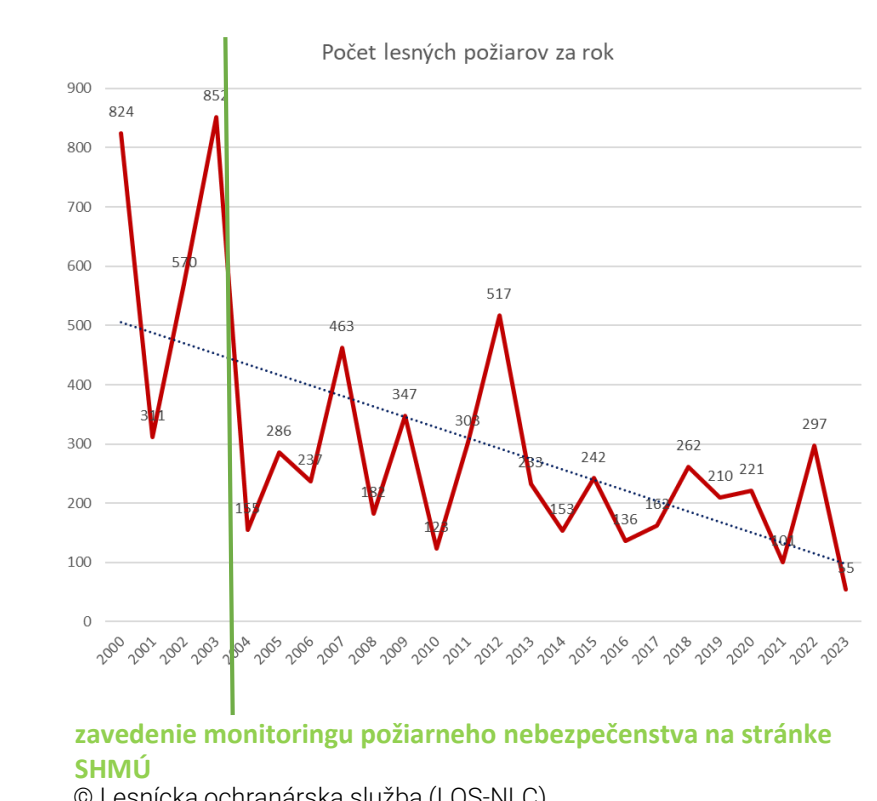
- jasne definovaný reakčný mechanizmus v prípade zvýšeného rizika vzniku požiaru, vrátane preventívnych opatrení
- jasne definovaný komunikačný krok medzi inštitúciami zahrnutými v reakčnom mechanizme
- existujúci denný monitoring rizika vzniku požiaru, ktorý je aj legislatívne definovanou súčasťou mechanizmu

Slabé stránky:

- potreba pružnejšieho vyhlasovania/odvolávania času zvýšeného rizika vzniku požiaru okresnými riaditeľstvami HaZZ
- prevencia a vzdelávanie širokej verejnosti
- nové preventívne opatrenia reflektujúce technologický vývoj a fungovanie spoločnosti
- potreba nových foriem oznamovania požiarneho nebezpečenstva v prírodnom prostredí širokej verejnosti
- slabá spolupráca medzi praxou a vedecko-výskumnou komunitou

Navrhované opatrenia:

- inovácia indexu požiarneho nebezpečenstva na stránke SHMÚ – využitie produktov projektu Clim4Cast
- distribúcia výstrahy obyvateľom o vysokom a veľmi vysokom riziku vzniku požiaru prostredníctvom Centrálného monitorovacieho a riadiaceho strediska (CMRS) vo forme SMS
- priestorovo cielenejšie a pružnejšie vyhlasovanie/odvolávanie času zvýšeného rizika vzniku požiaru
- intenzívnejšie šírenie osvetly a vzdelávanie, nielen detí, ale celej širokej verejnosti, vrátane zapojenia turistických a cyklistických zväzov

zavedenie monitoringu požiarneho nebezpečenstva na stránke SHMÚ © Lesnícka ochranná služba (LOS-NLC)